

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Näringsdepartementet

Stockholm 2020-09-28

Remiss N2020/01752/JL Remiss av Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) har tagit del av promemorian, som ju är ett material relativt tidigt i beslutsprocessen. Vi ser fram emot att kunna bidra fortsättningsvis, inte minst i det sakråd som planeras till hösten 2021. Vi har följande synpunkter på den remitterade promemorian.

Sammanfattning

Mot bakgrund av KSLA:s uppgift att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet främja jordbruk och skogsbruk, och med utgångspunkt i livsmedelsstrategin, prioriterar KSLA de allmänna CAP-målen på följande sätt: 1) Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som säkerställer livsmedelstryggheten (dvs säkerställer livsmedelsförsörjningen), 2) Stärka miljövård och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål och 3) Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.

Vi föreslår att delar av landsbygdsåtgärningarna tas ur landsbygdsprogrammet och finansieras med nationella medel. Detta kan förenkla regelverk för dessa satsningar, men kräver samordning mellan insatser. Rollfördelningen mellan myndigheter och olika pengaflöden bör som helhet uppmärksammas och tydliggöras. Vidare bör de målkonflikter som finns i den strategiska planen lyftas och diskuteras så att prioriteringar och åtgärder kan adressera dem tydligare.

KSLA välkomnar att kommissionen önskar en mer resultatorienterad politik, fokuserad på måluppfyllelse. Detta öppnar för ett förenklat program med större nationellt handlingsutrymme och möjligheter till att minska den administrativa bördan i hela systemet och säkerställa snabba stödutbetalningar. Vi ger därvidlag ett antal synpunkter som bör beaktas i utformningen av programmet.

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

För att främja en aktiv jordbruksproduktion i hela landet behövs såväl kompensationsstöden som gårdsstöden. Balansen mellan dem är viktig. Mot bakgrund av tillbakagången för mjölkproduktionen, framförallt i norra Sverige och skogsbygderna, bedömer KSLA att kompensationsstödet, tillsammans med gårdsstödet i dessa delar av landet, framöver måste upprätthållas på minst reall oförändrad nivå.

Behovsanalysen betonar att stöd och ersättningar bör utformas så att produktionens konkurrenskraft ökar och miljöproblem inte exporteras. KSLA välkomnar detta. För att öka produktionsvärdet föreslår vi satsningar på grenar som har god potential och hög importandel. För att främja ett aktivt jordbruk i hela landet, och i enlighet med livsmedelsstrategin, vill vi även betona fortsatta satsningar inom mjölkproduktionen. Nötkreatursstödet bör alltså vara kvar och investeringsstöd behövs. KSLA lyfter även möjligheten att kombinera växt/animalieproduktion med vattenbruk.

Stärkt miljövard och fortsatta satsningar på klimatåtgärder är nödvändiga. Förslaget öppnar för ettåriga miljöåtgärder inom pelare I, en förenkling som ökar företagens flexibilitet. Risken för sammanblandning mellan ettåriga och femåriga miljöåtgärder behöver uppmärksammas. Vad gäller biologisk mångfald är betesmarksstödet avgörande. Det bör återställas till minst den reala nivån vid nuvarande programperiods ingång. Även vallstödet behöver värnas, av mångfaldsskäl såväl som för att gynna jordbrukets kapacitet för kolinlagring. Stödet bidrar även till lönsamheten i grovfoderbaserad djurhållning.

Klimatåtgärder syftar dels till att minska jordbrukets inverkan på klimatet, dels till att underlätta en anpassning till ett ändrat klimat. KSLA vill betona möjligheten till kolinlagring i jordbruket och bör stödjas, dock utan att livsmedelsproduktionen påverkas negativt. Förnybar energi och energieffektivisering är också angeläget men bör i huvudsak styras av efterfrågan. Vattenfrågan blir alltmer aktuell. Stöd för dränering och markavvattning ger möjligheter på ett eftersatt område. Vidare behöver djurstallar anpassas till ett förändrat klimat. Vi saknar åtgärder som adresserar problem med smittspridning i ett varmare klimat.

EU efterfrågar ett starkt kunskapssystem som säkerställer nära samverkan mellan jordbruket, rådgivningen och forskningen. KSLA önskar spela en roll i detta och bidrar gärna, tillsammans med bland andra SLU och Jordbruksverket till att säkerställa sådana mötesplatser. Kunskap och forskning bör vara bas för förslag och åtgärder. EU-finansierade projekt för kunskapsspridning kan ge god nytta, men mer stabila organisationsformer kan också behövas framöver. Här kan erfarenheter från växtskyddscentralerna och ”Greppa näringen” komma väl till pass. Återkommande nämns behov av att ”öka kompetensen”. Det är viktigt att specificera vem /vilka som saknar vilken kompetens. Detta är antagligen delvis frågor som faller utanför CAP, och pekar mot behov av ytterligare forskning av åtgärders konsekvenser, effektivitet, och vilka förhållanden som påverkar i vad mån de är effektiva.

1. Övergripande prioritering

Mot bakgrund av KSLA:s uppgift och med utgångspunkt i livsmedelsstrategin samt för att säkerställa den nationella försörjningsförmågan för civilt försvar, gör Akademien följande övergripande prioritering av de allmänna målen:

1. Främja en smart, motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor som säkerställer livsmedelstryggheten
2. Stärka miljövärd och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål.
3. Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden.

Denna övergripande prioritering innebär att vi föreslår en gränsdragning mellan vad som bör innefattas i den strategiska planen och vad som bör ligga utanför och hanteras i nationella program. Den strategiska planen ska i praktiken omfatta såväl direktstöden i nuvarande pelare I som landsbygdsprogrammet i nuvarande pelare II. Dessa ersättningar bör samspela för att uppnå ovanstående mål, i första hand de två första. När det gäller landsbygdsfrågorna i CAP menar KSLA att, förutom för Leader /LLU, andra finansieringskällor i första hand bör användas för landsbygdsåtgärder. Genom att ta bort en del satsningar ur landsbygdsprogrammet och finansiera dem med nationella medel kan man förenkla regelverk och samordna med andra insatser. Som exempel kan nämnas breddbandsstödet och finansiering av visst myndighetsarbete på miljöområdet. Dessa kan med fördel hanteras utanför programmet.

Det är dock fortsatt viktigt att skapa förutsättningar för diversifiering av övrigt näringsliv på landsbygden, och att service och digitalisering av landsbygderna fortsätter att utvecklas. Digitaliseringen av lantbruket blir allt viktigare, inte minst ur ett strategiskt perspektiv. Leader /LLU kommer att fortsätta i nästa period. Det är viktigt att finansieringen av Leader behålls på samma nivå om det ska kunna fungera som ett verksamt medel för lokal utveckling. I den mån hela Sveriges landsbygd ska kunna tillämpa Leader, och om flerfondfinansieringen faller bort, behöver därför finansieringen öka i proportion till detta.

Det förekommer en hel del målkonflikter i behovsanalysen och i CAP. Dessa hänger främst samman med den grundläggande komplexitet som brukandet av naturresurser utgör. Att öka produktionen och samtidigt värna om hållbarhetsmål medför oundvikligen målkonflikter. Dessa bör lyftas och diskuteras under framtagandet av den strategiska planen. Vissa av dem kan lösas med rätt målbild och rätt placerade styrmedel. Andra konflikter kan vara olösliga till sin karaktär, vilket betyder att det behöver presenteras en prioritering bland förslag.

På ett övergripande plan behöver rollfördelningen mellan myndigheter och olika pengaflöden uppmärksammas. Idag finns ibland en oklar rollfördelning mellan olika myndigheter där pengaflöden inte samordnats. Miljödepartementet och näringsdepartementet kan bättre samordna sina satsningar. Ett exempel är våtmarker där LONA och LOVA stöd prioriteras och delas ut av NV, länsstyrelser och HaV, och miljöersättningar inom landsbygdsprogrammet via länsstyrelserna. Det är viktigt att nationella medel som kompletterar CAP hanteras samordnat. Vattenmyndigheterna har t ex tagit för givet att landsbygdsprogrammet kan användas för fosforbegränsande åtgärder utan att det finns finansiella förutsättningar för detta.

2. Ett förenklat program med större nationellt handlingsutrymme

Kommissionen önskar en mer resultatorienterad politik som är mer fokuserad på måluppfyllelse. Detta innebär ett större nationellt handlingsutrymme över antalet åtgärder samt regler och villkor för dessa, något som gör det möjligt att sträva efter tydliga prioriteringar och förenkling av åtgärder, stöd villkor och kontroller. Ett mer begränsat antal mål borgar för att målen kan nås då man kan kraftsamla kring vissa prioriteringar. Detta blir särskilt viktigt eftersom medelramen inte förväntas öka. Om förenklade stödformer och förenklad stödadministration beaktas, kan en ökad effektivitet som främjar sektorns konkurrenskraft uppnås. Den administrativa bördan i hela systemet, från handläggande myndigheter till stödmottagare, behöver minska...reduceras påtagligt?

Vidare är det viktigt att beakta att:

- En mer resultatorienterad politik bör rimligen utformas med enklare, och mer målstyrda, regelverk. Även kontroller och tillsyn behöver utvecklas i denna riktning.
- I ökad utsträckning bör schabloner, klumpsummor och enhetsbelopp tillämpas för exempelvis investeringsstöd.
- Prioriteringarna hos myndigheterna måste göras så att förvaltningslagens regler om smidig och enkel service uppnås, samt att ärenden avgörs senast inom sex månader. Snabba handläggnings- och utbetalningsrutiner är för lantbrukare och andra företagare en mycket viktig fråga.
- Stabilitet i stödsystemet innebär fördelar för både stödmottagare och förvaltning. Förändringar kostar i form av de anpassningar som stödmottagare och förvaltning behöver göra. Därför måste förändringar vara väl genomtänkta.
- För de rättighetsbaserade åtgärderna inom pelare II görs en kalkyl för att visa ett teoretiskt möjligt stödbelopp. I många fall har det emellertid inte funnits en budget som kan svara upp mot detta framräknade stödbelopp. Det faktiska stödbeloppet har därför fått sättas på en lägre nivå. Det vore rimligt att då också reducera de villkor som finns för åtgärden. I det fortsatta förberedelsearbetet bör regeringen eftersträva att villkor som sätts på EU-nivå, till exempel gällande grundvillkor, förenklas.
- Problemen med försenade beslut om ny programperiod. Varje form av vacuum mellan programperioderna är mycket olyckligt. Det senaste programskiftet är ett tydligt exempel på detta. Det rådde länge osäkerhet om stödbelopp och stödvillkor. Det var under en period inte möjligt att söka stöd och när möjligheterna öppnades för detta, följde en lång eftersläpning i handläggningen. Risken är t ex att rådgivarföretagen säger upp personal och att minskade nivåer inom t ex miljöersättningar gör att lantbrukarna slutar söka stöden med de förluster det medför för miljön. Skyddszoner och fånggrödor har drabbats på så sätt vid tidigare övergångsår. Regeringen och myndigheterna måste göra sitt yttersta för att undvika att sådana vacuum uppstår vid kommande programskifte.

3. Främja en aktiv jordbruksproduktion i hela landet

Det är ett stort värde för landet att det finns ett aktivt jordbruk i hela Sverige. För att främja en aktiv jordbruksproduktion i hela landet behövs såväl kompensationsstöden som gårdsstöden. En viktig fråga är balansen mellan dessa åtgärder. Kompensationsstödet, tillsammans med det nationellt finansierade stödet till norra Sverige, är en verksam åtgärd för jordbruket i norra Sverige och skogsbygderna i de södra delarna av landet. Kompensationsstödet och det nationella stödet höjdes under innevarande programperiod jämfört med den förra perioden. Ökningarna var nödvändiga för att mildra den negativa utvecklingen. Men mot bakgrund av den generella tillbakagången för mjölkproduktionen bedömer KSLA att kompensationsstödet, tillsammans med

gårdsstödet i nämnda landsdelar, framöver måste upprätthållas på minst reall oförändrad nivå. Finansieringen kan ske genom en motsvarande generell sänkning av gårdsstödet. Emellertid kan det vara svårt att helt bortse från jämförelser med andra länder när det gäller gårdsstödet. Kapitalisering sker även över tid och snabba, icke samordnade åtgärder inom EU, är svårmotiverade.

Ett tilltagande problem inom jordbruket är att medelåldern hos företagarna stiger. För ett fortsatt aktivt jordbruk i hela landet måste attraktiviteten för yrken inom jordbruket förbättras. Att underlätta ägarskiftet är en viktig överlevnadsfråga för jordbruket. Marknadskompletterande insatser för privat finansiering av lån och lågt värderade byggnader påpekas i texten. Även om effekterna av startstödet är omdiskuterade, är startstödet en så viktig profilfråga att det bör vara kvar. Trenden med allt färre lantbruksföretagare och förändringarna på landsbygden, kan delvis motverkas genom utgångspunkten i Livsmedelsstrategin och en stark CAP kan göra viss skillnad. I huvudsak är detta dock något som inte kan åtgärdas inom den gemensamma jordbrukspolitiken.

Jordbruket behöver arbeta med ändrade affärsmodeller för att komma närmare marknaden och kunna ta hem de mervärden som finns i svenska livsmedel. CAP bör kunna understödja en sådan utveckling. Även implementeringen i Sverige av EU-direktivet om otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan bör kunna verka i samma riktning.

4. Öka produktionsvärdet i jordbruket

Behovsanalysen pekar på att utformningen av stöd och ersättningar bör ske så att den svenska produktionens konkurrenskraft stärks och att inte miljöproblem exporteras. Istället för ökad import bör därför en konkurrenskraftig, uthållig miljövänlig produktion i Sverige gynnas. KSLA välkomnar detta eftersom inriktningen ansluter till 2017 års riksdagsbeslut om en nationell livsmedelsstrategi.

Inom det svenska jordbruket utvecklas de olika produktionsgrenarna olika starkt. För jordbruket i sin helhet har produktionsvärdet ökat med nästan 2,5 procent per år under den senaste 10-årsperioden. Knappt hälften av ökningen beror på höjda priser och drygt hälften på kvantitetsökningar. För att öka produktionsvärdet ytterligare kan man satsa på de grenar som har ytterligare god potential. Det gäller t ex köks- och plantskoleväxter (inte minst färska grönsaker), proteingrödor, nötkött och slaktkyckling. Här är importandelen hög. Är målet att öka produktionsvärdet högt prioriterat bör alltså satsningar inom dessa områden kunna bli framgångsrika. Kompetensutveckling och investeringsstöd kan vara tänkbara åtgärder. Förbättrade djurvälstånd ersättningar är ett annat exempel.

Odlingen av spannmål och oljeväxter står sig väl i de bördiga områdena. Den gren som drar ned ökningen av produktionsvärdet för hela jordbruket är mjölkproduktionen med en ökning med endast ca 0,25 procent per år. Mjölk svarar för ca 20 procent av jordbrukets totala produktionsvärde. Mjölkproduktionen är en viktig bas för jordbruket i skogsbygd och i norra Sverige, och som bas för nötköttsproduktionen. Om målet att ha ett aktivt

jordbruk i hela landet verkligen prioriteras, i enlighet med livsmedelsstrategin, behöver satsningar inom denna produktionsgren ske. Det sedan flera år tillämpade nötkreatursstödet bör alltså vara kvar. Investeringarna inom animalieproduktionen, inte minst i mjölkproduktionen, är dessutom låga i förhållande till vad som behövs för att nå livsmedelsstrategins mål. Fortsatta satsningar på investeringsstöd behövs, särskilt för mjölkproduktionen där byggnadsinvesteringarna släpar efter.

KSLA anser dock att produktionskopplade åtgärder bör undvikas, och marknadens efterfrågan bör styra produktionsinriktningen i det svenska jordbruket. Vi förespråkar investeringsstöd, gärna utifrån schablonmodeller, och kompetenssatsningar som huvudsakliga medel. Stödet till den ekologiska odlingen bör ses mot bakgrund av politiska prioriteringar, och inte minst mot kommissionens strategi From Farm to Fork.

Vi vill uppmärksamma möjligheten att kombinera sin växt/animalieproduktion med vattenbruk. Fiskodling har stor potential att bruka lågvärdiga produkter som foder, samtidigt som dess gödsel utgör en biologiskt attraktiv gödning. Importberoendet för fisk är nästan 90% av konsumtionen. Här finns alltså en betydande potential att hitta konkurrenskraftiga alternativ till importerade livsmedel. Fiskodling på land som kombineras med växtodling inom landbruket bör ha samma möjligheter till investeringsstöd från landsbygdsprogrammet som annan animalieproduktion.

5. Stärka miljöskydd, främja biologisk mångfald och höga klimatambitioner

Kommissionens förslag innebär att en ökad andel av ersättningarna ska ha en koppling till ekosystemtjänster och den nya kommissionens lansering av EUs Green Deal och Farm to Fork understryker detta. Det öppnas nu upp för ettåriga miljöåtgärder inom pelare I. Jämfört med femåriga åtagandeperioder är det en förenkling som ökar företagarnas flexibilitet, inte minst mot bakgrund av att en stor andel av marken är arrenderad. Om sådana åtgärder inrättas måste risken för sammanblandning mellan ettåriga och femåriga miljöåtgärder undvikas. Det finns utmaningar att klara ut och där ettåriga miljöåtgärder är fördelaktiga eftersom flexibiliteten ökar för brukarna. Miljöersättningar för att klara de diffusa utsläppen är en möjlighet. Det blir också en utmaning att omforma tvärvillkor och förgröningsstöd till grundvillkor på ett sätt som bidrar till förenkling.

Vad gäller biologisk mångfald är det omöjligt att nå målen utan betesdrift. Betesmarksstödet är avgörande för den biologiska mångfalden. Denna åtgärd bör återställas till minst den reala nivå som gällde vid nuvarande programperiods ingång. Inte sällan lyfter företagare med naturbetesmarker även kompensationsstöd, gårdsstöd och nötkreatursstöd. Villkoren för de olika stödformerna måste avvägas så att de blir harmoniska.

Sverige har dessutom en tämligen unik vallodling där vall ingår i växtföljden. Även vallstödet behöver värnas, dels av mångfaldsskäl, dels för att gynna den kolinlagring som berörs nedan. Stödet bidrar dessutom till att stärka lönsamheten i grovfoderbaserad djurhållning och har inneburit att vallandelen i foderstater till nötkreatur ökat, vilket i sig har gynnsamma miljöeffekter.

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Fortsatta omfattande satsningar på klimatåtgärder är nödvändiga. Detta gäller dels åtgärder som syftar till att minska jordbrukets inverkan på klimatet, dels åtgärder för att underlätta för jordbruket att anpassa sig till ett ändrat klimat. Rätt utformade åtgärder som bidrar till att gynna hög produktivitet i såväl växtodlingen som husdjurskötseln medför lägre klimatbelastning.

KSLA vill dessutom betona den möjlighet till kolinlagring som jordbruket innebär. Detta är den enda punkten i livsmedelskedjan som vi hittills känner till där kol faktiskt kan tas ur atmosfären. Att stödja detta är viktigt och vallstödet är ett sätt att göra det. Även permanenta gräsmarker behåller kol i marken. Kolinlagring behöver dock ske på sätt som inte påverkar livsmedelsproduktionen negativt. Stimulans av mellangrödor bör till exempel ta hänsyn till att dessa ska passa in i växtföljderna utan att skapa problem med ogräs och växtföljdssjukdomar, utan att öka utlakningen av kväve.

Förnybar energi och energieffektivisering är också angeläget och bör i huvudsak styras av efterfrågan, men importandelen bör minska. Det är viktigt att Sverige kan använda skatter och stöd som verkligen gynnar det förnybara och inte fossil energi.

Vad gäller anpassning till ett förändrat klimat är det mycket i analysen som stämmer väl överens med KSLA:s och SLU:s rapport "Klimatanpassning" (SLU Future Food Reports 2019). Viktiga exempel är hantering av vatten i odlingslandskapet, både för att motverka effekterna av såväl för mycket som för lite nederbörd. KSLA håller med om att en ökad täckdikning och bättre underhåll av diken i jordbrukslandskapet behöver stödjas bland annat på korta arrendetider. Att en stor del av Sveriges jordbruksmark är arrenderad leder förmodligen till färre investeringar i markarbeten. Bra grundunderhåll förbättrar både konkurrenskraft och miljöpåverkan. Idag betalas inte för åtgärder som bör vara lönsamma på sikt för lantbrukaren. Stöd för dränering och markavvattning ger dessutom nya möjligheter att uppmuntra insatser inom ett eftersatt område.

Värmeböljor påverkar husdjuren negativt, och utformningen av nya djurstallar, liksom anpassning av befintliga, behöver göras med klimatförändringen i åtanke. Ett varmare klimat innebär en ökad risk för smittspridning och gäller även zoonoser. När ekosystem påverkas av klimatförändringen kan förekomsten och utbredningen av reservoardjur för smitta, liksom smittspridande insekter och fästingar förändras, vilket i sin tur påverkar smittspridningen. Vi saknar åtgärder som adresserar dessa problem.

KSLA instämmer i att kompetensutveckling och rådgivning bör utnyttjas för att underlätta investeringar som hanterar klimatförändringar. Det är viktigt att vara förberedd med ökad kunskap som kan ge flexibla lösningar, då det är svårt att förutse vilka anpassningar som behövs om 5-10 till 20 år.

6. Att modernisera sektorn genom att utbyta kunskap, innovation och digitalisering

EU efterfrågar utvecklingen av ett starkt kunskapssystem som säkerställer en nära samverkan mellan jordbruket, rådgivningen och forskningen. Återkommande nämns behov av att "öka kompetensen". Det kan dock vara annat än just kompetens som gör skillnad i många olika fall. Det är därför viktigt att specificera vem /vilka som saknar vilken kompetens. Detta är antagligen frågor som faller utanför CAP, och pekar mot behov av ytterligare

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

forskning av åtgärders konsekvenser, effektivitet, och vilka förhållanden som påverkar i vad mån de är effektiva. Kunskap och forskning bör även vara bas för förslag och åtgärder. I behovsanalysen skrivs att FoU inte kan hanteras inom CAP, men däremot kan utbyte mellan forskning och praktik stödjas. KSLA har en viktig roll att spela i detta avseende och bidrar gärna, tillsammans med andra aktörer som t ex SLU, RISE och de myndigheter som är relevanta för CAP.

Uppnådda forskningsresultat bör spridas effektivt. Ofta behöver dock resultaten bearbetas och anpassas ytterligare innan de kan omsättas i praktisk handling. Samverkan mellan forskning och näringsliv kan driva på och skapa nya förutsättningar för hållbart jordbruk. I KSLA:s inspel till forskningspropositionen 2020 *Forskning för de gröna näringarnas omställning och konkurrenskraft* lyftes både samverkan mellan institut och UoH samt mellan forskningsaktörer och näringsliv som viktiga framgångsfrågor för utvecklingen av ett konkurrenskraftigt jordbruk. EU-finansierade projekt för kunskapsspridning kan ge god nytta, men mer stabila organisationsformer kan också behövas. Behovet lär inte minska med kommissionens Farm to Fork-strategi och de förändringar och anpassningar som klimatförändringar kan komma att kräva.

I diskussioner med brukare är det ofta brist på arenor eller stimulans till samverkan som saknas för att få igång ett fruktbart och långsiktigt samarbete. Att ytterligare stimulera forskning om denna typ av samarbete bör framgå av planen. Här kan erfarenheter från växtskyddscentralerna och ”Greppa näringen” komma väl till pass. Växtskyddscentralernas kunskapsspridning om skadegörare och bekämpning av sådana är av utomordentlig betydelse för produktion av friska växter och därmed hög produktivitet med god klimatnytta. Greppa näringens arbete, som bl a syftar till optimal tillförsel av växtnäring, är också av mycket stor betydelse i sammanhanget.

De senaste åren har problemen med vildsvin, hjortar samt gäss och annan fågel ökat. Ett fortsatt arbete bör därför ske för att komma fram till på vilket sätt CAP kan utnyttjas för att utarbeta strategier för att hindra fortsatt skadegörelse med efterföljande produktivitetsförluster orsakade av vilda djur.

Sverige ligger glädjande nog i framkant inom det europeiska lantbruket när det gäller att använda sensorer, satelliter och annan digital teknik. Jordbrukssektorn är också långt framme jämfört med andra sektorer både i fält vid gödsling och odlingsplanering och inom djurproduktionen. Denna utveckling är viktig att ta tillvara.

Stockholm, dag som ovan

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Jan Fryk
Akademiens preses

Eva Pettersson
Akademiens sekreterare och VD